

gin, iklim şartları itibâriyle elverişli bölgelerde bulunanlarında dahî bir kalkınma ve ilerleme görülmemesi, bize bu hakikati ispat etmektedir. Yine, bu ülkelerin nüfuslarının çokluğu da yükselme ve sanâyileşme yönünde kalkınma hamlesi hedefinde yardımcı olmaktan çok istihlâk'in, fazlaşmasına sebep olmakta, geçim sıkıntısının âmili bulunmaktadır.

Nüfuslarının azlığına, coğrafi hudutlarının darlığına ve arazilerinin bugünkü teknik imkânlardan mahrumiyet sebebiyle lâyık ve veçhiyle işlenmemesine, Kur'an nüshalarının ve hafızların çağımızdaki kadar çok olmamasına rağmen, tarihin ve tarihçilerin takdirini kazanan eski müslümanların başarılarını te'min eden Kitap, yine aynı Kitaptır.

Bundaki sır, onların Kur'an'ın ilmi tedkikine ehemmiyet vermeleri, O'nun mânâlarını anlamak hususunda, Hz. Peygamberin - Allah'ın emri olan beyân vaifesi (7) ne uyararak yaptığı izah ve tefsirlerden faydalanmış olmalarıdır. Böylece bilgilerini sağlam temeller üzerinde yükselten o seçkin müslümanlar, aynı zamanda bilgilerini pratik sahaya da intikal ettirmişlerdir. (8)

Zamanımızdaki müslümanlar ise, Kur'an'ın bazı sûre ve âyetlerini evlerde, kabirlerde veya mâtem günlerinde tekrarlıyorlar; hattâ okuyuculara para karşılığında okutarak ondan medet ve uğur bekliyorlar. Bu sûretle Kur'ana hizmet ettiklerini, dinî bir vazife yaptıklarını zannediyorlar. Beri taraftan, onun üzerinde tefekkür etmenin ve onu anlamak için gayret göstermenin en büyük bir vazife olduğunu, ışık tuttuğu nurlu yolda yürüyerek medenî insan hüviyetini kazanmanın önemini unutuyorlar. Bu durumlar ile onlar, çağlayanlar arasında bulunduğu halde susuzluktan ölen kimseye ne kadar benziyorlar. «Bu, apaçık hüsrânın ta kendisidir» (9). Halbuki Allah Taâlâ:

1 — «Bu Kur'an, âyetlerini iyiden iyiye düşünsünler, temiz akıl sahipleri ibret alsınlar diye sana indirdiğimiz feyz kaynağı bir Kitaptır». (10)

2 — «Kur'anı iyiden iyiye anlamazlar mı? Daha doğrusu onların kalpleri üzerinde kilitlermi vardır?» (11)

3 — «Andolsun ki, biz Kur'anı düşünmek için kolaylaştırmışızdır. O halde, varmı bir düşünen?» (12) meâlinde olan bu ve benzeri âyetleri ile insanlığın Kur'an üzerinde düşünmesini ve ondan faydalanmasını teşvik etmektedir.

Kur'anda iyi arapça bilenler için hiç tefsire ihtiyaç hissettirmeyecek kadar açık manâlı âyetler olduğu gibi, mânâsı açık olmayan âyetler de vardır. Açık manâlı (muhkemler) olanlarında dahî, birbirine nazaran; takrir, takyîd, tebyîn ve istisnâ gibi münâsebetlerini gözetmek lâzımdır. Arapça bilenler için ise, Kur'anın her kelimesini izah ve tefsir etmek icabeder (13). Manâsı açık olmayanlar (müteşâbihler)a gelince, onların da açıklanması hususunda yardımcı bir çok ilimler vardır. Allah Teâlâ onların hepsini insanlara bildirmemiştir. Bir kısmını yalnız kendisi bilir, bir kısmını da, insanın anlayışına bırakmıştır. Şu kadar var ki, müfessirin muhtaç olduğu ilimlerle mücehhez olmayan kimselerin tefsire girişmesi doğru değildir.

Kur'an'ın arap dilinde nâzil olması ile de, onun hepsini bütün arapların anlaması gerekmez. Zîra bir kitabı anlayabilmek için, o kitapta kullanılan dilden başka, aklen ve kültür bakımından da, o kitabın seviyesine ulaşmış olmak şarttır (14). Allah, zamanla insan aklını tekâmül ettirerek, hakikatları öğretmektedir. Bu sebeple, kimse muayyen bir za-

manda, Kur'an daki meknûz hakikatları anladığını iddia edemez. Akıllar kemâle geldikçe, Kur'anın ilham ettiği hakikatlar daha iyi anlaşılır (15).

Hülâsa, Kur'an-ı Kerîm arapların (sahabe) en fasîh oldukları bir zamanda açık bir arapça ile indirilmiştir. Onlar, Kur'anın zahirlerini ve hükümlerini biliyorlardı. Batınî manalarına gelince; bunlar, kendilerine ancak, araştırma ve düşünmeden sonra zâhir oluyordu. Çok defa da, Hz. Peygambere sormalarıyla bu inceliklerin künhüne vakıf olabiliyorlardı.

O halde, onların muhtaç olduğu seye bizler daha ziyâde muhtacız. Hattâ bunlara ilâveten, onlar gibi öğrenimsiz olarak dil kaidelerini de mutlaka okuyarak elde ettiğimiz için, Sahabenin ihtiyaç duymadıkları zâhir hükümlerde dahî tefsire ihtiyacımız vardır. Öyle ise bizler, insanların tefsire en çok muhtaç olanlarıyız (16).

(1) Doç. Dr. İsmâil Cerrahoğlu, Kur'an Tefsiri'nin Doğuşu ve Buna Hız Veren Âmilleri, Ankara, 1968, s. 16.

(2) Prof. Muhammed Abdül-Azîmî'z-Zerkânî, Menâhîlül-İrfân Fî Ulûmî'l-Kur'an, Mısır, 1372, I, 471.

(3) el-Bakara, 2.

(4) el-En'âm, 69.

(5) Ebû İsa et-Tirmizî, Sünenü't-Tirmizî, Kahire 1292/1875, II, 49; Mukaddimetân Fî Ulûmî'l-Kur'an (nâşir Arthur Jeffery), Mısır, 1954, s. 256; A. J. Wensinck-Concordance et Indices de la tradition Musulmane (el-Mu'cemül-Müfehres Li Elfâz'l-Hadisî'n-Nebevî), Leiden, 1936, III, 300.

(6) Muhammed Hamdî Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul 1935, Mukaddime.

(7) en-Nahl, 44.

(8) Menâhîlül-İrfân, I, 474-475; Cevdet Bey, Tefsiri Tarihi, İst. 1927, s. 28.

(9) ez-Zümer, 15; el-Hacc, 11.

(10) Sa'd, 29.

(11) Muhammed, 24.

(12) el-Kamer, 15, 17, 32.

(13) Fahrüddin'ir-Râzî, Mefâtihu'l-Gayb, İstanbul 1257, II, 598; Muhammed Hudarî, Usûlü'l-Fıkıh, Mısır 1962, s. 141-142; Hak Dini, I, 29-30.

(14) Ahmed Emin, Fecru'l-İslâm, Mısır, 1965, s. 196.

(15) Ord. Prof. Mustafa Reşit Belgesay, Kur'an Hükümleri ve Modern Hukuk, İstanbul 1963, s. 113.

(16) ez-Zerkeşî, el-Burhâ Fî Ulûmî'l-Kur'an, Mısır 1957, I, 14-15; es-Suyûtî, el-İtkan Fî Ulûmî'l-Kur'an, II, 173-174.

R Ū B Â İ

ÇIKMIŞ YOLA DESTÜR ALARAK BAHTINDAN:

RÜZGÂR ATININ NALLARI VAR ALTINDAN...

BİR HAMLEDE EDVARI GEÇERKEN HAYRAN

HAYRAN BAKIYOR MESAFELER, ARDINDAN.

A. Nihad ASYA